

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de leeswijzer, waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

Krooneend (*Netta rufina*) (A058)

1. Status

Niet in Bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn. Voor Natura 2000 relevant als niet-broedvogel.

2. Kenschets

Beschrijving: De krooneend is een relatief grote duikeend die herkenbaar is aan een oranjebruine kop en een roze snavel. Hij is in Nederland het hele jaar door aanwezig en is bij ons een schaarse, maar toenemende broedvogel (6-15 paar 1985-1990; 170 in 2003; vooral in Vechtplassengebied en Randmeren). De soort vormt in principe concentraties van ruiende vogels in de nazomer, soms op grote afstand van de broed- en overwinteringsgebieden. De krooneend trekt vanuit de NW-Europese broedgebieden naar Frankrijk en Spanje voor overwintering. Van de Nederlandse populatie blijft echter een deel in ons land achter. Gezien een aantalspiek in november vindt dan mogelijk doortrek plaats van Deense en/of Noord-Duitse vogels.

De krooneend is een soort van helder, plantenrijk water, waar hij duikend zijn voedsel bemachtigt.

Relatief belang in Europa: De staat van instandhouding van de krooneendenpopulatie in de Europese Unie is volgens 'BirdLife' gunstig. De broedgebieden van de in de Europese Unie verblijvende krooneenden liggen in Midden- en Zuid-Europa en in Turkije en het Kaspische Zeegebied. De overwinteringsgebieden liggen rond de Middellandse Zee en de Zwarte Zee. Bij de krooneend worden vier populaties onderscheiden. De voor Nederland relevante West en Centraal-Europese populatie wordt geschat op 50.000 vogels. Hiervan verblijft 1% in Nederland.

3. Ecologische vereisten

Leefgebied: De krooneend komt uitsluitend voor in zoetwatermilieus. Hij leeft vooral in grotere meren en plassen die minder voedselrijk zijn en daardoor helder water bevatten en veel ondergedoken waterplanten. De rustplaatsen en voedselterreinen van de krooneend bevinden zich in het zelfde gebied.

Voedsel: Het voedsel van de krooneend is vooral plantaardig. Het bestaat uit delen van waterplanten zoals fonteinkruiden, vederkruid, hoornblad en algen en zaden. De krooneend eet bijzonder graag kranwier (met name *Nitellopsis obtusa*) en soms ook klein dierlijk voedsel. Het voedsel wordt zowel overdag als 's nachts voornamelijk duikend verzameld.

Rust: Tijdens de ruiperiode in de zomer trekken krooneenden zich terug in beschut gelegen rietgordels. Krooneenden staan vooral tijdens de rui bekend als zeer verstoring gevoelig. Vooral waterrecreatie bedreigt de rust van de krooneend. De krooneend reageert door zijn sterke associatie met helder water en waterplantvegetaties snel op een toenemende vermessing en een afname van de waterkwaliteit.

4. Huidig voorkomen

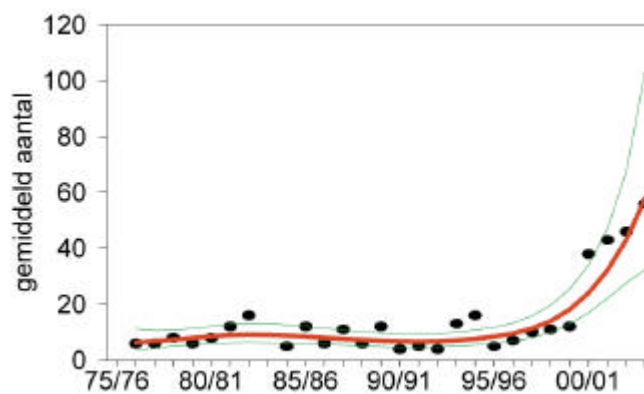
Het voorkomen van de krooneend als niet-broedvogel is sterk geconcentreerd in het midden van het land.

Verspreidingskaart krooneend

5. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends in Nederland: De hoogste schattingen van aantallen krooneenden in Nederland stammen uit 1950-1960 (tot 650 vogels in het Zwarte Meer) en 1960-1970 (tot 1.600 in het Veluwemeer). Het verschijnen van een grote concentratie in het Veluwemeer in 1965 volgde op een ineenstorting van de ondergedoken vegetatie in de Bodensee (Duitsland), waar tot dan toe jaarlijks ca. 4.000 krooneenden pleisterden. Kort daarop verdween ook de kranswiervegetatie in de randmeren als gevolg van vermessing, en de krooneend werd in Nederland een zeldzame verschijning. Door diverse maatregelen begon de waterkwaliteit in 1980-1990 weer te verbeteren, en op enkele plekken in het IJsselmeergebied ontwikkelden of herstelden zich kranswiervegetaties. Hierop reageerden de krooneenden met een toename van aantallen. Het eerst gebeurde dit in de Gouwzee, waar zich op een jaarlijks omvangrijker wordend kranswierveld in 1990-1995 tot 140 krooneenden verzamelden. In de loop van de jaren negentig nam ook in de Veluwerandmeren de hoeveelheid kranswier sterk toe, evenals het aantal krooneenden.

Aantalsontwikkeling krooneend

Recente ontwikkelingen: De Nederlandse populatie van de krooneend laat sinds 1981 (1981-2003) een sterke toename zien. Ook over de periode 1995-2003 is de populatie sterk toegenomen.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: gunstig
Het verspreidingsgebied van de krooneend is groter geworden.

Beoordelingsaspect populatie: gunstig
De populatie van de krooneend is toegenomen.

Beoordelingsaspect leefgebied: gunstig
Door verbetering van de waterkwaliteit is het aanbod aan geschikte gebieden snel toegenomen.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: matig ongunstig
Via de beschikbaarheid van waterplanten als voedsel hebben veranderingen in waterkwaliteit (eutrofiëring of oligotrofiëring) grote invloed op aantallen en verspreiding van krooneenden. Verdere verbetering van de waterkwaliteit kan een ruimere verspreiding over Nederland betekenen, en een verminderde afhankelijkheid van de huidige concentratiegebieden (Vinkeveen, Veluwerandmeren en Gouwzee). Gezien de grote maatschappelijke druk op de Veluwerandmeren en de minder gunstige ontwikkelingen in de waterkwaliteit van het Markermeer & IJmeer (inclusief Gouwzee) lijkt voor de krooneend een onzekere toekomst in het verschiet te liggen.

Landelijke instandhoudingsdoelstelling: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 40 vogels (seizoensgemiddelde).

Streefbeeld bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling: Behoud van de huidige situatie volstaat, met specifieke aandacht voor de beschikbaarheid van waterplanten als voedsel.

Oordeel: matig ongunstig
De staat van instandhouding van de krooneendenpopulatie in 1981 wordt ongunstig geacht. De redenen hiervoor zijn de sterk verlaagde aantallen, de slechte situatie m.b.t. waterkwaliteit en voedselbeschikbaarheid, en het ontbreken van de soort in grote delen van het potentiële verspreidingsgebied. De staat van instandhouding in 2004 wordt matig ongunstig geacht vanwege onzekerheid over de stabiliteit van de kranswiervegetatie in de Veluwerandmeren en negatieve ontwikkelingen in het doorzicht van het Markermeersysteem, inclusief de Gouwzee. Daardoor zou de voedselbeschikbaarheid voor krooneenden in de toekomst kunnen verslechteren.

Beoordeling Staat van Instandhouding		
Aspect	1981	2004
Verspreiding	zeer ongunstig	gunstig
Populatie	zeer ongunstig	gunstig
Leefgebied	matig ongunstig	gunstig
Toekomst	gunstig	matig ongunstig
Eindoordeel	zeer ongunstig	matig ongunstig

6. Bronnen

- Noordhuis R. 1997. Watervogels en waterplanten in de randmeren. Limosa 69: 26-27.
- Noordhuis R., van Roomen M., Zollinger R., Tempel J. & Bouw W. 1997. Watervogels in de Randmeren: recente ontwikkelingen in een historisch perspectief. De Levende Natuur 98: 25-34.

- Ruiters P.S., Noordhuis R. & van den Berg M.S. 1994. Kranswieren verklaren aantalsfluctuaties van Krooneenden *Netta rufina* in Nederland. Limosa 67: 147-158.
- Ruiters P.S. 1994. Een oriënterend onderzoek naar de relatie tussen het voorkomen van Krooneenden en Kranswieren in de Gouwzee, 1993. Rapport 94.04. Bureau Waardenburg, Culemborg.